

2. ZDRAVSTVENO STANJE PREBIVALSTVA

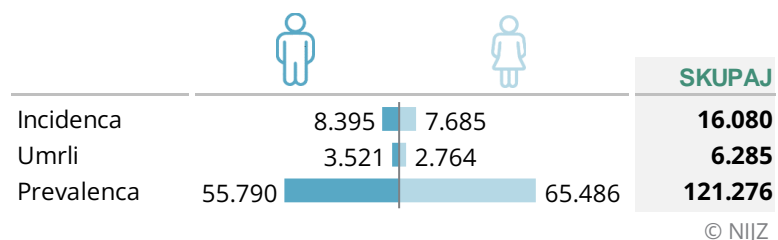

2.4.2 RAK

Leta 2019 je v Sloveniji za rakom na novo zbolelo več kot 16.000 ljudi, umrlo pa jih je skoraj 6.300. Konec decembra 2019 je živelo več kot 121.000 ljudi, ki jim je bila enkrat v življenju postavljena diagnoza rak. Groba incidenčna stopnja raka se v zadnjem desetletju veča za 2 % povprečno letno. Med moškimi sta najpogostejša nemelanomski kožni rak (22 %) in rak prostate (19 %), med ženskami pa sta najpogostejša nemelanomski kožni rak (23 %) in rak dojke (20 %). Najpogosteje zolevamo še za rakom pljuč ter debelega črevesa in danke, ki skupaj predstavljata 18 % vseh na novo ugotovljenih malignih bolezni pri obeh spolih skupaj. Čisto preživetje slovenskih bolnikov z rakom se s časom izboljšuje, saj v zadnjih letih že skoraj 60 % zbolelih živi več kot pet let po diagnozi.

Osnovni kazalniki bremena raka kažejo, da spada rak med največje javnozdravstvene probleme v Sloveniji. Po podatkih Registra raka Republike Slovenije (RRRS) je leta 2019 v Sloveniji na novo za rakom zbolelo 16.080 ljudi (8.395 moških in 7.685 žensk). Zaradi raka je tega leta umrlo 6.285 ljudi, 3.521 moških in 2.764 žensk. Med nami je konec leta 2019 živelo 121.276 ljudi, ki jim je bila tekom življenja postavljena diagnoza rak. Med njimi je značilno več žensk (65.486), saj moški (55.790) zolevajo za bolj usodnimi vrstami rakov.

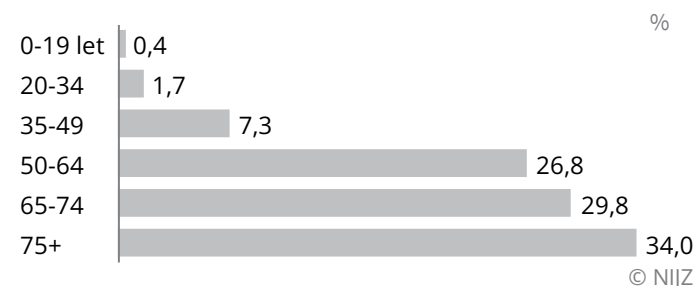
2.4.2 Tabela 1: **Breme raka, Slovenija, 2019**

Viri:
Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022
Zdravniško poročilo o umrli osebi (NIJZ 46)

Starostna struktura zbolelih za rakom v Sloveniji leta 2019 ponazarja, da je rak bolezen starejših ljudi, saj je 91 % zbolelih ob diagnozi starejših od 50 let, 64 % pa jih ima ob diagnozi 65 let ali več.

2.4.2 Slika 1: **Odstotni delež incidence vseh rakov po starostnih skupinah, Slovenija, 2019**

Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

Po podatkih Registra raka Republike Slovenije je ocenjeno, da bo od rojenih leta 2019 za rakom **do 75. leta** starosti zbolel:

- eden od dveh moških in
- ena od treh žensk.

RAK 2019

16.080 novih primerov

6.285 umrlih

121.276 živečih, ki so kadarkoli zboleli za eno od rakavih bolezni

Incidenca raka raste. Več kot polovica zvečanja incidence gre na račun staranja prebivalstva.

Ocena za leto 2022: **17.197 novih bolnikov**

Najpogostejši raki

22,4%

Koža, razen melanoma

10%

Pljuča

9,8%

Dojka

9,7%

Prostata

8,5%

Debelo črevo in danka

Rakave bolezni so **drugi** najpogostejši vzrok smrti.

Predstavljale so **31%** vseh smrti

Od leta 2009 so **najpogostejši vzrok smrti pri moških.**

Najpogostejši raki so povezani z **nezdravim življenjskim slogom.**

Kajenje

Prekomerno pitje

Neustrezna prehrana

Telesna neaktivnost

Čezmerna telesna teža

Čezmerno sončenje

Zdravila za zdravljenje novotvorb in imunomodulatorji -

izdanih je bilo 199.349 receptov v vrednosti 127,2 milijona evrov (okoli ¼ celotne vrednosti izdatkov za zdravila).

Viri:

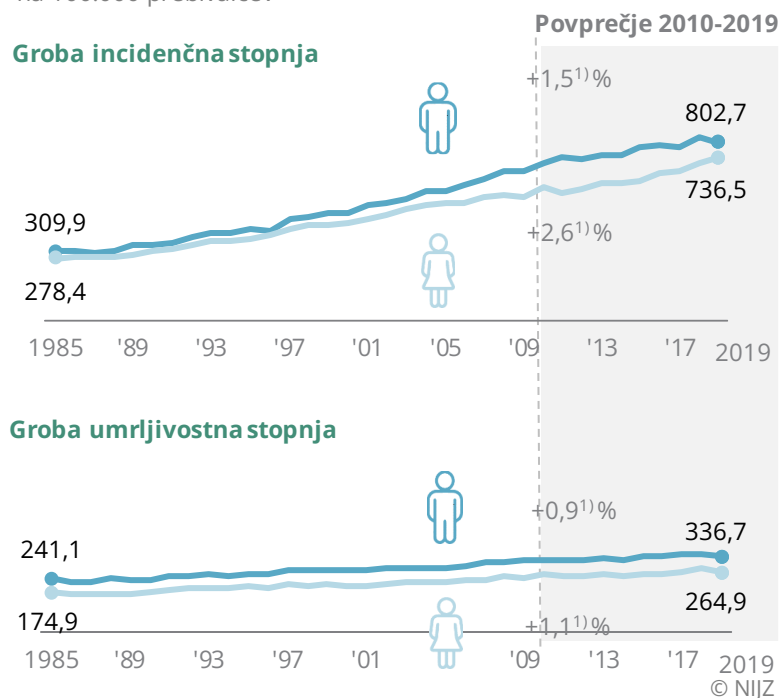
Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022
Evidenca porabe zdravil izdanih na recept (NIJZ 64)

Časovna trenda incidence in umrljivosti raka pri obeh spolih skupaj nakazujeta rast bremena raka v Sloveniji. V zadnjih 10 letih se je groba incidenčna stopnja pri moških večala povprečno za 1,5 % letno, pri ženskah pa za 2,6 %. Groba umrljivostna stopnja se je pri moških v tem obdobju večala povprečno za 0,9 % letno, pri ženskah pa za 1,1 %. Več kot polovica zvečanja incidence gre na račun staranja prebivalstva. Starostno standardizirana incidenčna stopnja kaže, da se tveganje raka veča počasneje, pri moških trend v zadnjem desetletju celo ni več naraščajoč.

2.4.2 Slika 2: **Groba incidenčna in umrljivostna stopnja raka** po spolu za povprečno letno spremembo¹⁾ za zadnjih 10 let, Slovenija, 1985–2019

na 100.000 prebivalcev

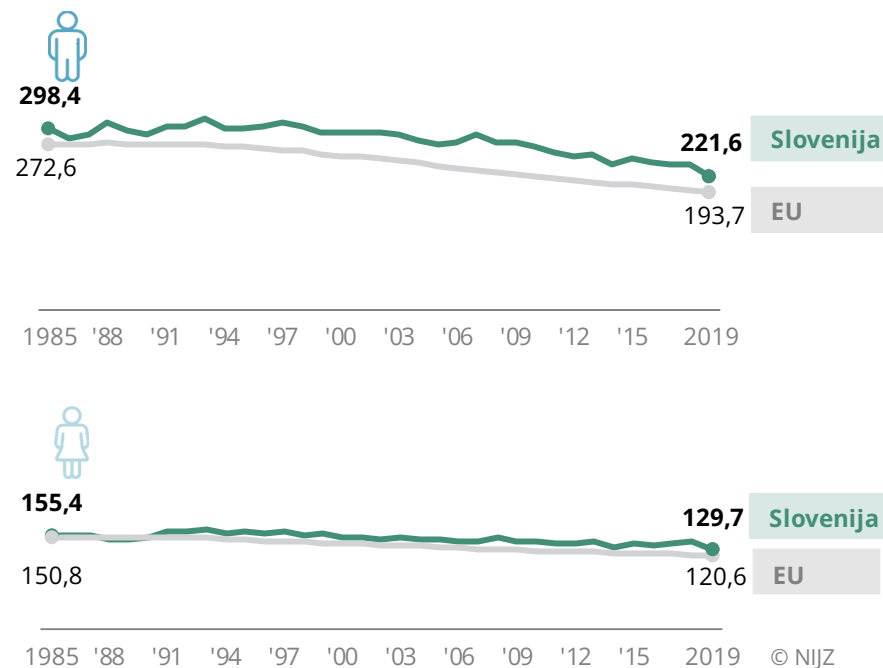
¹⁾ Povprečna letna sprememba je statistično značilna pri stopnji tveganja 0,05.
Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

Spodbudno je tudi, da se umrljivost zaradi raka (če ne upoštevamo staranja prebivalstva) manjša od sredine devetdesetih let, kar kaže na večjo uspešnost zdravljenja (povzeto po Rak v Sloveniji 2019).

Starostno standardizirana umrljivostna stopnja raka se polagoma zmanjšuje tako v Evropi kot v Sloveniji. V Sloveniji je slabša od evropskega povprečja, pri čemer je razlika večja pri moških.

2.4.2 Slika 3: **Starostno standardizirana umrljivostna stopnja raka**, Slovenija in EU, 1985–2019

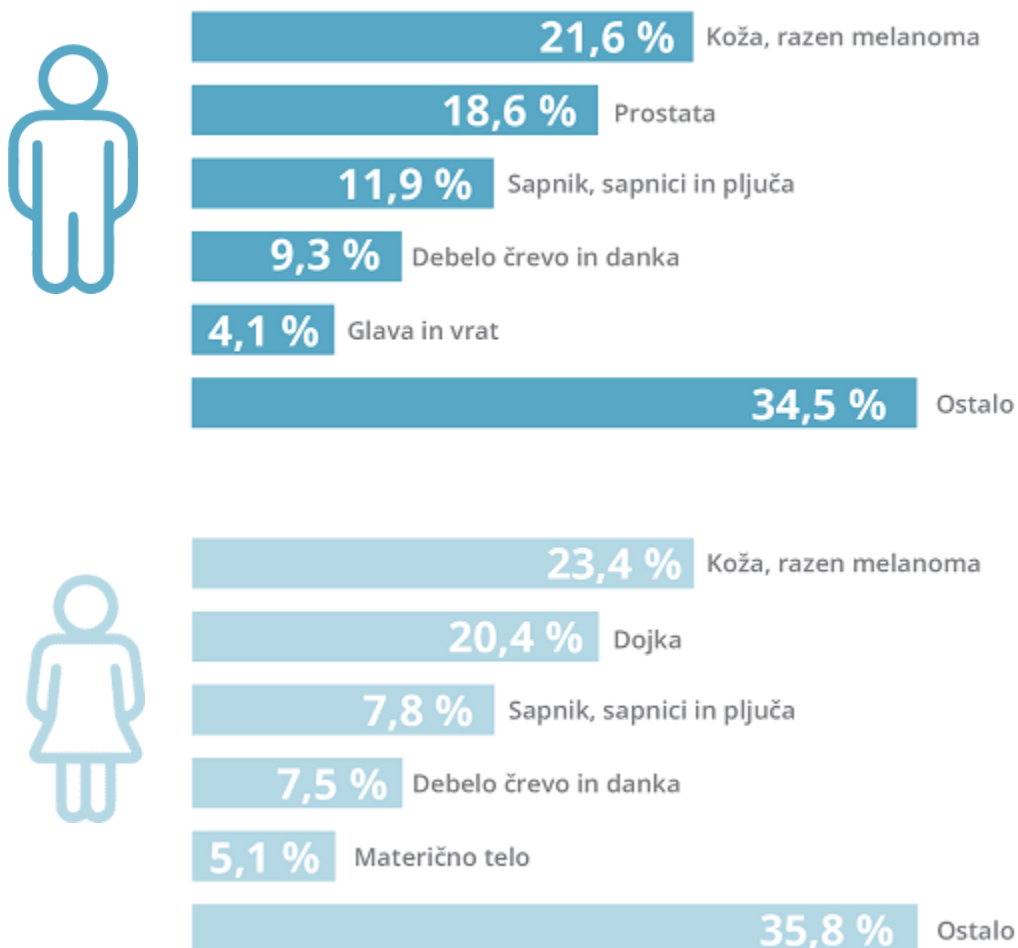
SSS umrljivosti na 100.000 prebivalcev

Viri: WHO, <https://gateway.euro.who.int>, 17. 10. 2022

2.4.2 Slika 4: **Najpogostejše lokacije raka** po spolu, Slovenija, 2019

Najpogostejši raki so v raznih življenjskih obdobjih različni.

Pri otrocih in mladostnikih **do 20. leta** so najpogostejše:

- **levkemije,**
- tumorji centralnega in avtonomnega **živčnega sistema** in
- **limfomi.**

Mlajši odrasli (**20-24 let**):

- moški zbolevalo največ za rakom **mod in kože,**
- pri ženskah v tej starosti pa je rak **dojke** že na prvem mestu.

I. INCIDENČNE MERE RAKA

2.4.2 Tabela 2: **Incidenca raka** po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019

Lokacija po MKB-10			0-19 let	20-34	35-49	50-64	65-74	75+	SKUPAJ
Želodec	C16	Moški	-	-	11	80	78	100	269
		Ženske	-	3	8	24	46	82	163
Debelo črevo	C18	Moški	-	7	29	101	145	205	487
		Ženske	-	4	24	80	110	186	404
Rektum in rektosigmoidna zveza	C19-C20	Moški	-	2	19	93	89	89	292
		Ženske	-	1	16	41	47	71	176
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	Moški	-	1	14	310	403	274	1.002
		Ženske	-	-	21	193	204	185	603
Koža, razen melanoma	C44	Moški	-	9	96	384	549	772	1.810
		Ženske	2	24	140	377	396	860	1.799
Dojka	C50	Moški	-	-	-	6	4	5	15
		Ženske	-	24	251	581	380	332	1.568
Maternični vrat	C53	Moški	-	-	-	-	-	-	-
		Ženske	-	15	22	33	22	12	104
Maternično telo	C54	Moški	-	-	-	-	-	-	-
		Ženske	-	3	30	128	128	101	390
Prostata	C61	Moški	-	-	15	403	694	453	1.565
Ostale lokacije		Moški	30	103	259	864	892	807	2.955
		Ženske	37	71	224	614	598	934	2.478
SKUPAJ lokacije	C00-C96	Moški	30	122	443	2.241	2.854	2.705	8.395
		Ženske	39	145	736	2.071	1.931	2.763	7.685

Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

2.4.2 Tabela 3: *Groba in starostno specifična incidenčna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019*

na 100.000 prebivalcev

Lokacija po MKB-10			0-19 let	20-34	35-49	50-64	65-74	75+	Groba stopnja
Želodec	C16	Moški	-	-	4,5	35,4	72,5	140,1	25,7
		Ženske	-	1,8	3,7	10,8	39,0	67,5	15,6
Debelo črevo	C18	Moški	-	3,7	12,0	44,7	134,8	287,2	46,6
		Ženske	-	2,4	11,0	35,9	93,2	153,1	38,7
Rektum in rektosigmoidna zveza C19-C20		Moški	-	1,1	7,8	41,1	82,8	124,7	27,9
		Ženske	-	0,6	7,4	18,4	39,8	58,4	16,9
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	Moški	-	0,5	5,8	137,1	374,8	383,9	95,8
		Ženske	-	-	9,7	86,6	172,8	152,3	57,8
Koža, razen melanoma	C44	Moški	-	4,8	39,6	169,8	510,6	1.081,7	173,1
		Ženske	1,0	14,5	64,5	169,2	335,5	707,9	172,4
Dojka	C50	Moški	-	-	-	2,7	3,7	7,0	1,4
		Ženske	-	14,5	115,6	260,7	321,9	273,3	150,3
Maternični vrat	C53	Moški	-	-	-	-	-	-	-
		Ženske	-	9,0	10,1	14,8	18,6	9,9	10,0
Maternično telo	C54	Moški	-	-	-	-	-	-	-
		Ženske	-	1,8	13,8	57,4	108,4	83,1	37,4
Prostata	C61	Moški	-	-	6,2	178,2	645,4	634,7	149,6
Ostale lokacije		Moški	14,3	54,9	106,8	382,0	829,5	1.130,7	282,5
		Ženske	18,7	42,8	103,1	275,5	506,6	768,9	237,5
SKUPAJ lokacije	C00-C96	Moški	14,3	65,0	182,6	990,8	2.654,1	3.790,0	802,7
		Ženske	19,7	87,3	338,8	929,2	1.635,8	2.274,4	736,5

Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

2.4.2 Tabela 4: *Starostno standardizirana incidenčna stopnja raka po spolu in najpogostejših lokacijah, Slovenija, 2010–2019*

SSS incidence na 100.000 prebivalcev

Lokacija po MKB-10		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Koža, razen melanoma	C44	93,5	95,0	96,9	106,1	94,6	108,0	108,0	108,0	117,0	118,8
Prostata	C61	120,3	136,3	118,4	121,0	112,0	123,6	124,6	113,3	115,6	102,8
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	72,0	66,7	69,4	67,9	67,3	72,5	70,2	63,0	67,0	66,1
Debelo črevo in danka	C18-C20	85,2	81,0	73,2	62,9	64,3	58,0	62,7	55,5	55,3	51,6
Glava in vrat	C00-C14, C32	34,8	28,7	28,9	28,4	28,9	28,8	26,3	26,0	27,3	23,2
SKUPAJ lokacije	C00-C96	607,5	618,8	596,5	594,8	585,3	609,1	603,1	575,4	593,2	566,2
Dojka	C50	95,1	84,1	96,3	92,3	92,1	95,4	98,3	97,6	102,8	107,2
Koža, razen melanoma	C44	70,0	67,0	70,8	79,8	71,6	76,3	83,3	91,8	101,1	97,4
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	25,9	25,4	26,6	28,8	27,0	29,6	34,7	35,2	36,0	34,8
Debelo črevo in danka	C18-C20	44,7	41,0	37,2	32,9	31,9	31,8	34,3	30,3	30,2	31,5
Maternično telo	C54	22,3	20,8	23,1	20,6	23,3	23,4	22,9	22,8	22,4	24,2
SKUPAJ lokacije	C00-C96	413,3	392,7	408,5	415,6	404,8	415,9	439,4	436,2	449,3	461,6

Viri: SLORA, <http://www.slora.si/>, 4. 11. 2022

II. UMRLJIVOSTNE MERE RAKA

2.4.2 Tabela 5: **Umrli zaradi raka** po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019

Lokacija po MKB-10		0-19 let	20-34	35-49	50-64	65-74	75+	SKUPAJ	
Želodec	C 16	Moški	-	1	8	48	47	88	192
		Ženske	-	1	3	12	18	86	120
Debelo črevo	C 18	Moški	-	1	5	33	62	143	244
		Ženske	-	-	5	16	34	115	170
Rektum in rektosigmoidna zveza	C 19-C 20	Moški	-	-	9	40	28	85	162
		Ženske	-	-	2	11	23	62	98
Sapnik, sapnici in pljuča	C 33-C 34	Moški	-	-	5	201	297	281	784
		Ženske	-	-	8	104	148	177	437
Koža, razen melanoma	C 44	Moški	-	-	1	1	3	28	33
		Ženske	-	-	-	1	2	23	26
Dojka	C 50	Moški	-	-	1	-	3	6	10
		Ženske	-	4	16	93	83	237	433
Maternični vrat	C 53	Ženske	-	-	9	14	8	13	44
Maternično telo	C 54	Ženske	-	-	3	11	20	39	73
Prostata	C 61	Moški	-	-	1	22	101	321	445
Ostale lokacije		Moški	6	16	57	326	526	720	1.651
		Ženske	2	8	26	221	315	791	1.363
SKUPAJ lokacije	C00-C97	Moški	6	18	87	671	1.067	1.672	3.521
		Ženske	2	13	72	483	651	1.543	2.764

Viri:

Zdravniško poročilo o umrli osebi (NIJZ 46)
SLORA, <http://www.slora.si/>, 09. 06. 2023

2.4.2 Tabela 6: *Groba in starostno specifična umrljivostna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019*

na 100.000 prebivalcev			Starostno specifična stopnja						Groba stopnja
Lokacija po MKB-10			0-19 let	20-34	35-49	50-64	65-74	75+	SKUPAJ
Želodec	C 16	Moški	-	0,5	3,3	21,2	43,7	123,3	18,4
		Ženske	-	0,6	1,4	5,4	15,2	70,8	11,5
Debelo črevo	C 18	Moški	-	0,5	2,1	14,6	57,7	200,4	23,3
		Ženske	-	-	2,3	7,2	28,8	94,7	16,3
Rektum in rektosigmoidna zveza	C 19-C 20	Moški	-	-	3,7	17,7	26,0	119,1	15,5
		Ženske	-	-	0,9	4,9	19,5	51,0	9,4
Sapnik, sapnici in pljuča	C 33-C 34	Moški	-	-	2,1	88,9	276,2	393,7	75,0
		Ženske	-	-	3,7	46,7	125,4	145,7	41,9
Koža, razen melanoma	C 44	Moški	-	-	0,4	0,4	2,8	39,2	3,2
		Ženske	-	-	-	0,4	1,7	18,9	2,5
Dojka	C 50	Moški	-	-	0,4	-	2,8	8,4	1,0
		Ženske	-	2,4	7,4	41,7	70,3	195,1	41,5
Maternični vrat	C 53	Ženske	-	-	4,1	6,3	6,8	10,7	4,2
Maternično telo	C 54	Ženske	-	-	1,4	4,9	16,9	32,1	7,0
Pros tata	C 61	Moški	-	-	0,4	9,7	93,9	449,8	42,5
Ostale lokacije		Moški	2,9	8,5	23,5	144,1	489,2	1.008,8	157,9
		Ženske	1,0	4,8	12,0	99,2	266,8	651,1	130,6
SKUPAJ lokacije	C00-C97	Moški	2,9	9,6	35,9	296,7	992,3	2.342,7	336,7
		Ženske	1,0	7,8	33,1	216,7	551,5	1.270,2	264,9

Viri: Zdravniško poročilo o umrli osebi (NIJZ 46) in SLORA, <http://www.slora.si/>, 09. 06. 2023

III. PREVALENČNE MERE RAKA

2.4.2 Tabela 7: *Prevalenca raka po izbrani primarni lokaciji in spolu, Slovenija, 31. 12. 2019*

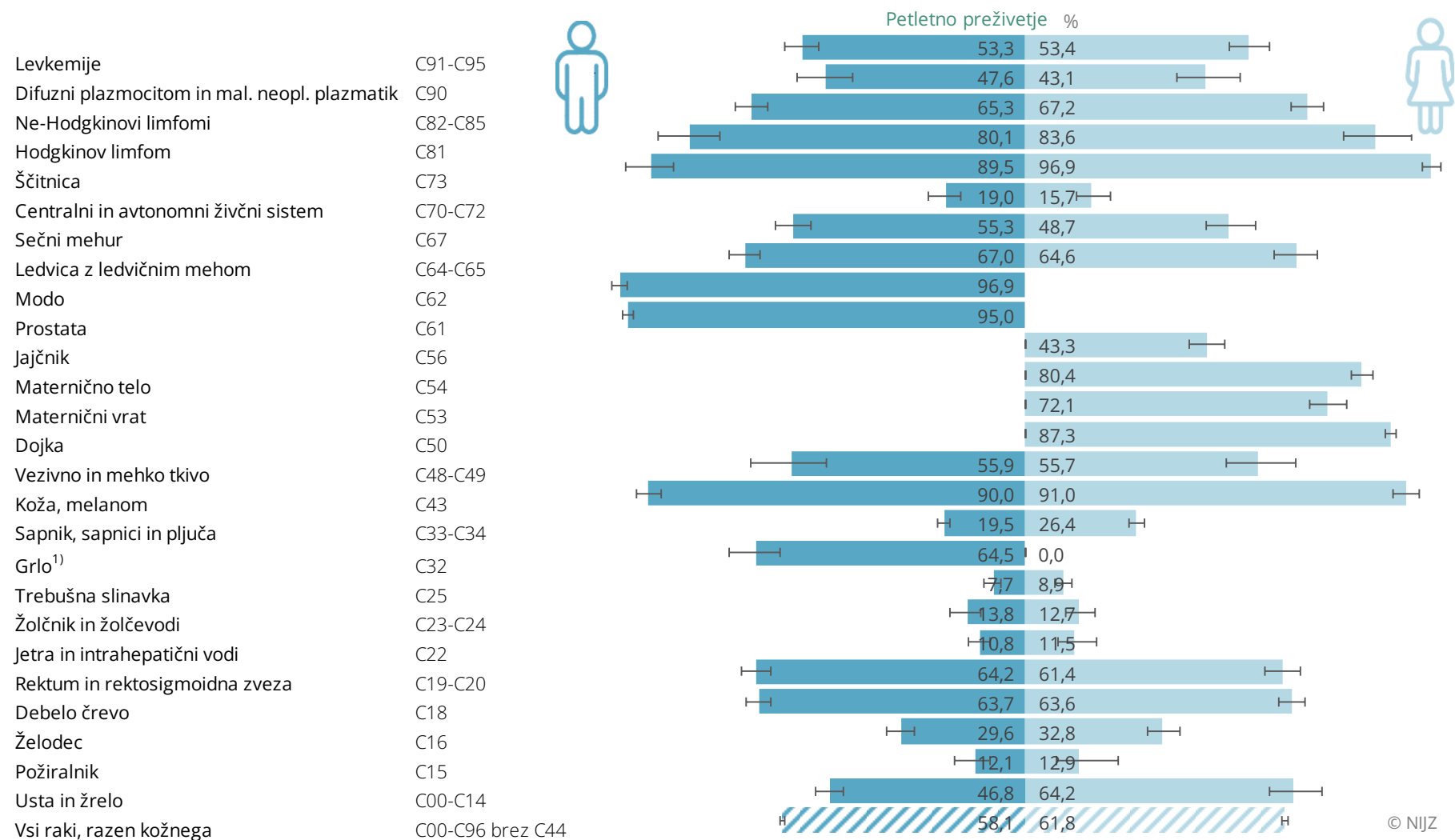
Lokacija po MKB-10 ¹⁾		Leta po diagnozi				Celotna prevalenca	
		<1 leto	1-4	5-9	10+		
Želodec	C 16	Moški	176	353	290	414	1.233
		Ženske	103	234	196	363	896
Debelo črevo	C 18	Moški	393	1.162	1.137	1.173	3.865
		Ženske	353	899	889	1.215	3.356
Rektum in rektosigmoidna zveza	C 19-C 20	Moški	255	855	930	997	3.037
		Ženske	151	456	505	857	1.969
Sapnik, sapnici in pljuča	C 33-C 34	Moški	606	928	402	410	2.346
		Ženske	410	740	289	227	1.666
Koža, melanom	C 43	Moški	309	1.037	920	1.113	3.379
		Ženske	309	971	946	1.824	4.050
Koža, razen melanoma	C 44	Moški	1.762	5.496	4.335	4.686	16.279
		Ženske	1.773	5.727	4.539	5.861	17.900
Dojka	C 50	Moški	15	32	39	35	121
		Ženske	1.516	4.941	4.548	8.312	19.317
Maternični vrat	C 53	Ženske	94	312	402	2.625	3.433
Maternično telo	C 54	Ženske	358	1.118	1.093	2.415	4.984
Prostata	C 61	Moški	1.498	5.719	5.105	3.600	15.922
SKUPAJ lokacije	C00-C96	Moški	6.810	19.552	16.293	17.956	55.790
		Ženske	6.506	18.682	16.011	28.375	65.486

¹⁾ Pri posameznih lokacijah je pri prikazu prevalenca oseba z več raki vključena v vsako lokacijo, pri vseh lokacijah skupaj pa se v prevalenci tudi oseba z več raki šteje le enkrat.
Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

IV. PREŽIVETJE

2.4.2 Slika 5: **Petletno čisto preživetje (s 95 % intervalom zaupanja) bolnikov z rakom po lokaciji in spolu, Slovenija, 2015–2019**

© NIJZ

¹⁾ Pri ženskah je število v analizo vključenih bolnikov v povprečju manjše od 15 na leto.
Viri: Rak v Sloveniji 2019, Register raka Republike Slovenije, 2022

REGIONALNE PRIMERJAVE

I. INCIDENČNE MERE RAKA

2.4.2 Tabela 8: *Starostno standardizirana incidenčna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2019*

SSS incidence na 100.000 prebivalcev

Lokacija po MKB-10		Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
Koža, razen melanoma	C44	149,1	160,8	96,3	123,8	60,0	82,8	116,9	117,9	104,7	71,6	98,9	88,1	118,8
Prostata	C61	122,9	95,0	164,0	63,7	45,6	113,3	107,6	100,2	136,9	158,3	94,0	97,9	102,8
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	67,7	65,9	88,2	56,1	88,6	69,9	68,7	63,8	78,1	68,0	54,1	61,7	66,1
Debelo črevo in danka	C18-C20	61,0	49,6	56,5	55,4	68,6	43,5	56,1	49,8	42,8	44,6	55,4	51,4	51,6
Glava in vrat	C00-C14, C32	41,2	27,8	20,9	26,0	21,3	27,6	22,9	18,9	17,6	28,1	8,2	25,3	23,2
SKUPAJ lokacije	C00-C96	619,4	607,5	625,9	514,5	474,9	550,3	560,6	566,3	594,8	555,8	524,7	516,2	566,2
Dojka	C50	102,2	98,7	102,9	105,6	102,9	102,2	91,5	112,4	105,0	92,3	136,1	121,7	107,2
Koža, razen melanoma	C44	123,7	141,3	76,2	90,9	50,5	60,6	90,4	94,4	85,9	57,7	86,3	86,2	97,4
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	26,5	35,6	43,7	30,3	30,0	41,6	28,4	42,3	36,0	17,1	30,7	28,6	34,8
Debelo črevo in danka	C18-C20	35,3	28,1	37,3	36,8	39,9	44,6	29,0	28,2	28,3	24,3	30,8	39,3	31,5
Maternično telo	C54	25,2	27,6	24,2	26,2	23,8	26,2	15,6	24,1	19,8	26,7	25,7	24,5	24,2
SKUPAJ lokacije	C00-C96	469,8	502,1	433,8	448,8	406,0	433,7	413,1	475,5	462,0	394,3	486,6	435,0	461,6

Viri: SLORA, <http://www.slora.si/>, 04. 11. 2022

2.4.2 Tabela 9: **Incidenca raka** po izbranih lokacijah, spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2019

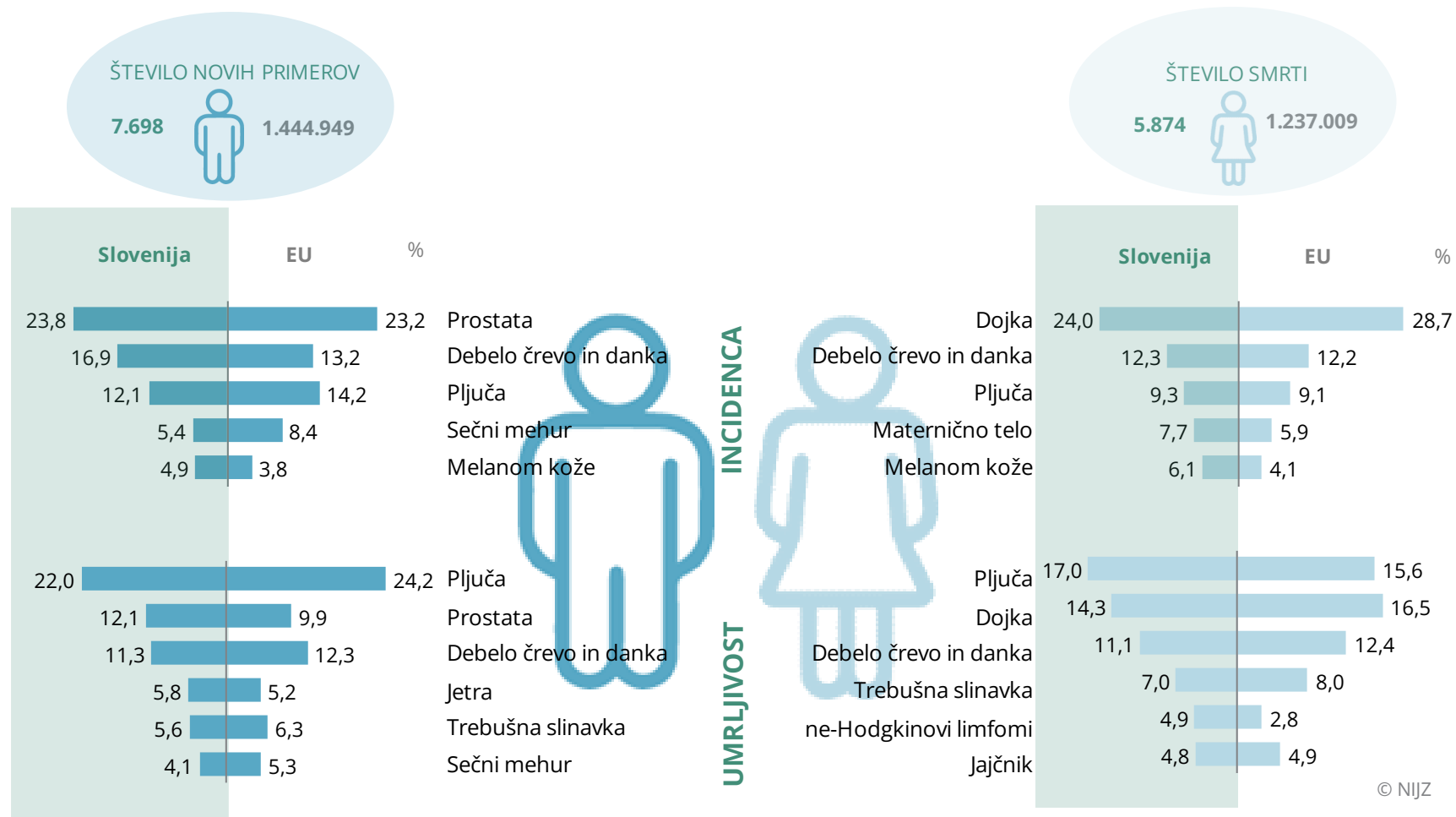
Lokacija po MKB-10			Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
Želodec	C16	Moški	11	53	21	37	5	13	17	54	27	2	12	17	269
		Ženske	11	34	8	20	2	5	12	36	17	6	7	6	164
Debelo črevo	C18	Moški	33	76	14	61	14	17	38	111	46	12	30	34	486
		Ženske	22	61	14	56	10	23	22	88	40	9	28	31	404
Rektum in rektosigmoidna zveza	C19-C20	Moški	21	44	15	44	9	7	16	77	22	7	20	11	293
		Ženske	12	27	6	28	5	2	15	49	12	1	7	12	176
Sapnik, sapnici in pljuča	C33-C34	Moški	62	161	49	107	30	37	70	235	117	27	52	57	1.004
		Ženske	23	94	27	65	13	26	33	191	63	7	31	33	606
Koža, razen melanoma	C44	Moški	137	395	51	236	21	45	117	449	165	30	94	79	1.819
		Ženske	145	430	48	214	19	40	106	455	155	24	94	74	1.804
Dojka	C50	Moški	1	-	-	1	-	-	2	7	2	-	-	2	15
		Ženske	90	235	49	191	36	55	89	429	149	33	113	100	1.569
Maternični vrat	C53	Ženske	9	16	4	14	4	3	4	29	14	2	3	2	104
Maternično telo	C54	Ženske	26	74	11	55	8	16	16	101	33	9	21	20	390
Prostata	C61	Moški	116	233	93	122	16	62	110	373	205	65	87	87	1.569
Ostale lokacije		Moški	176	500	88	351	56	104	185	780	301	75	184	159	2.959
		Ženske	127	410	72	281	58	77	156	684	276	62	154	126	2.483
SKUPAJ lokacije	C00-C96	Moški	557	1.462	331	959	151	285	555	2.086	885	218	479	446	8.414
		Ženske	465	1.381	239	924	155	247	453	2.062	759	153	458	404	7.700

Viri: SLORA, <http://www.slora.si/>, 04.11. 2022

MEDNARODNE PRIMERJAVE

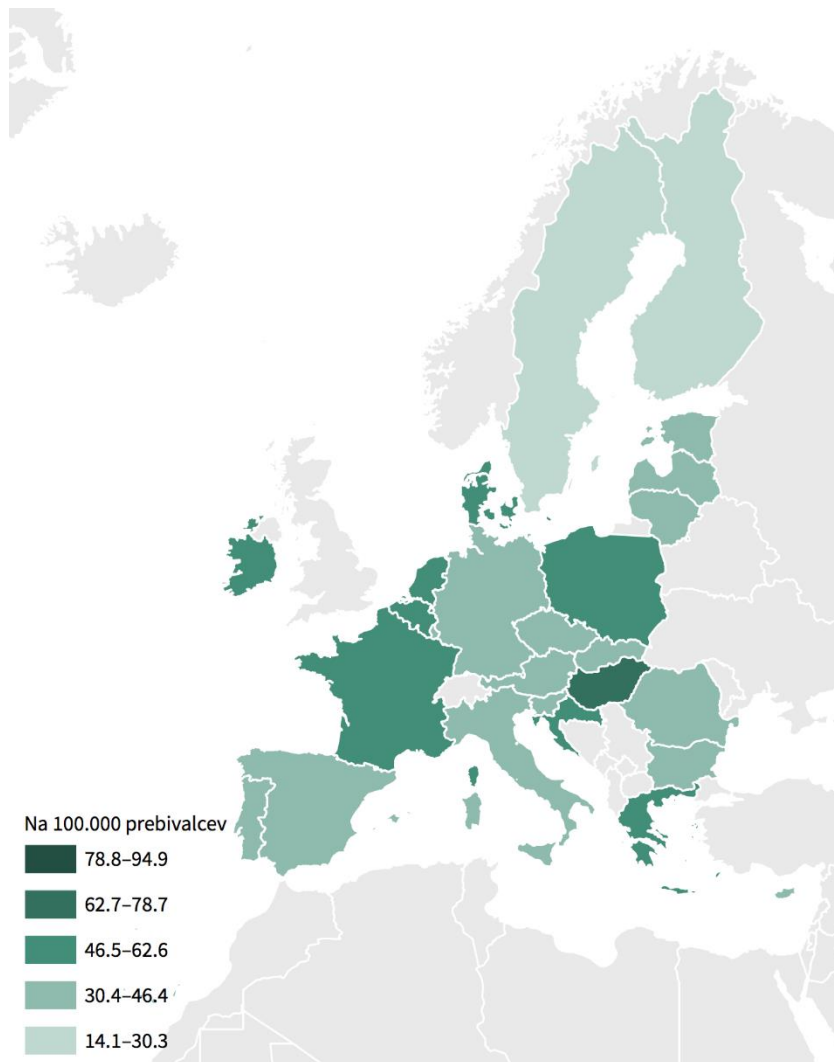
2.4.2 Slika 6: *Ocenjena incidenca in umrljivost zaradi raka, Slovenija in EU, 2020*

Viri: ECIS, <https://ecis.jrc.ec.europa.eu/>, 14. 06. 2023

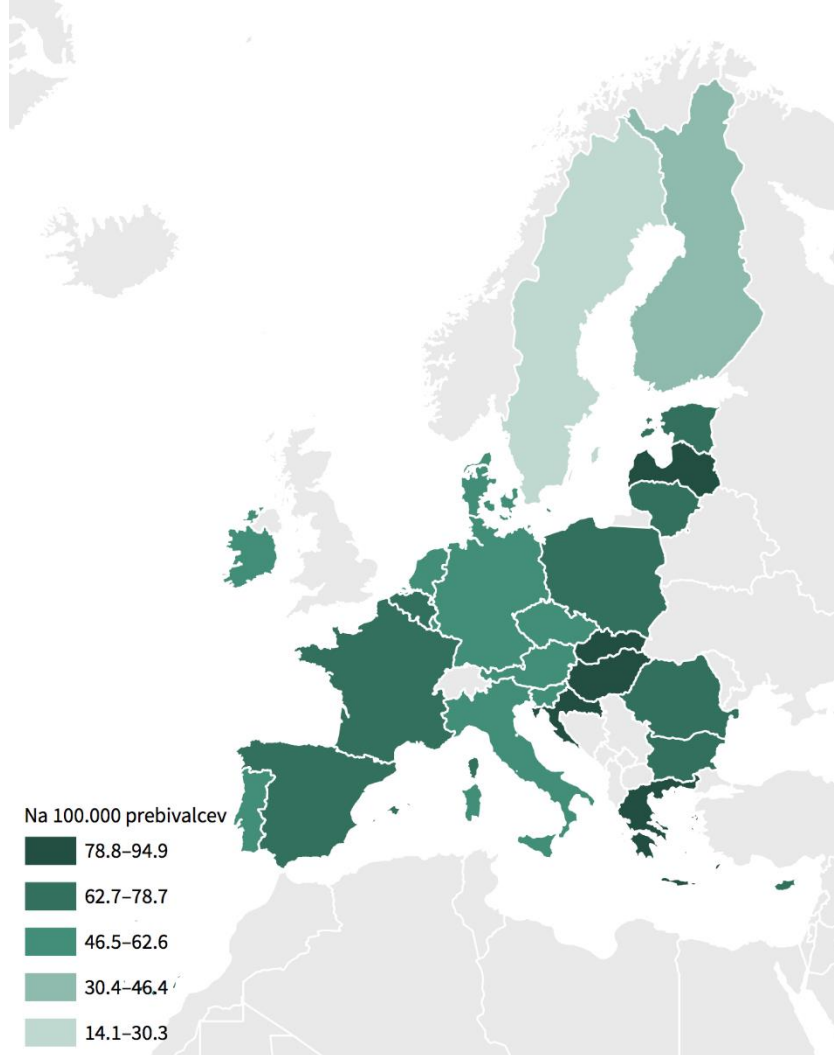
2.4.2 Slika 7: *Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – SKUPAJ, Slovenija in EU, 2020*

Viri: ECIS, <https://ecis.jrc.ec.europa.eu/>, 29. 05. 2023

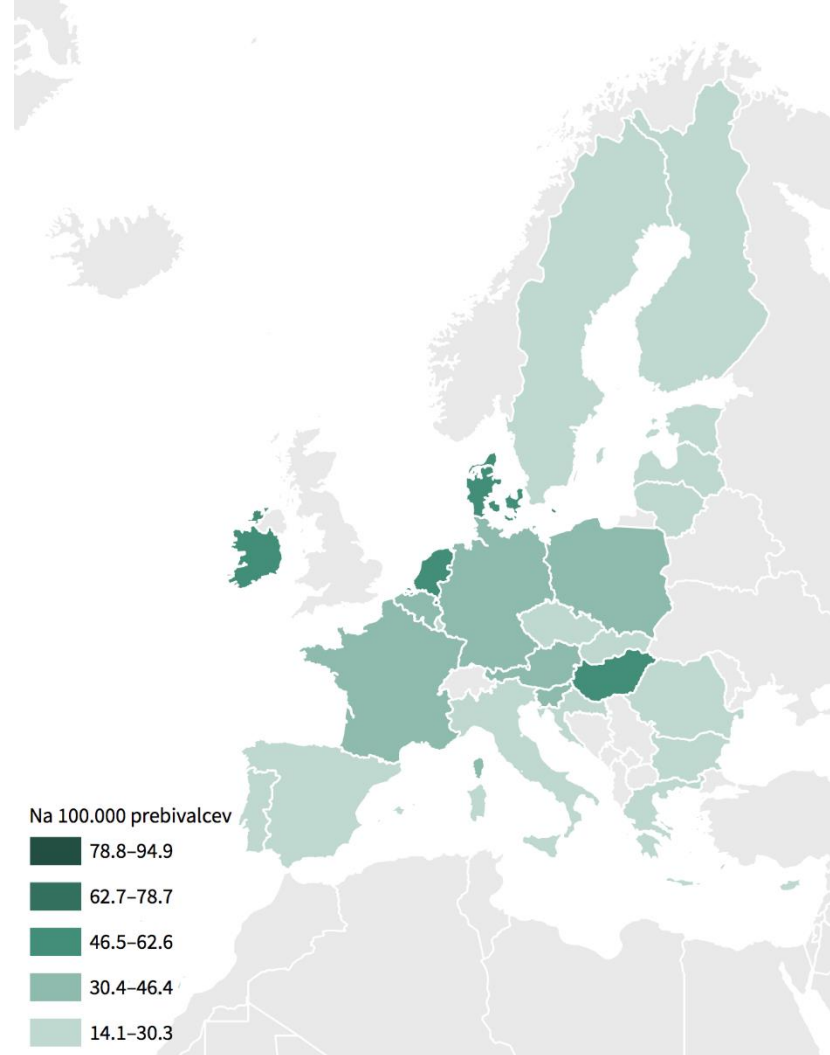

2.4.2 Slika 8: *Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – MOŠKI, Slovenija in EU, 2020*

Viri: ECIS, <https://ecis.jrc.ec.europa.eu/>, 29. 05. 2023

2.4.2 Slika 9: *Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – ŽENSKE, Slovenija in EU, 2020*

Viri: ECIS, <https://ecis.jrc.ec.europa.eu/>, 29. 05. 2023

DEFINICIJE

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
	Rak	Rak (neoplazma, malignom ali maligni tumor) je bolezen, ki nastane zaradi nepopravljive spremembe v celičnem jedru (mutacija genov) v telesnih ali spolnih celicah. Spremenjene gene (mutacijo) lahko podedujemo ali pa nastanejo v času življenja.	Rak ni ena sama bolezen, pač pa več sto različnih, ki lahko vzniknejo v vseh tkivih in organih človeškega organizma. Razlikujejo se po pogostosti ter načinu in izidu zdravljenja, imajo pa tudi različne, bolj ali manj znane dejavnike tveganja. Rak je z redkimi izjemami bolezen starejših ljudi. Podrobnejša metodološka pojasnila so na voljo na spletnem portalu http://www.slora.si .	Cancer
	Incidenca raka	Incidenca raka pomeni absolutno število vseh novih primerov raka v točno določeni populaciji v enem koledarskem letu.	Incidenca ne šteje bolnikov, pač pa primere bolezni. Tako lahko posamezna oseba, če v istem letu zbolijo za različnimi rakavimi boleznimi, prispeva v incidenco več primerov bolezni. Vir podatkov o incidenci je podatkovna zbirka Registra raka RS. V programu SLORA so podatki za bolnike, ki so zboleli od leta 1961 naprej in so imeli ob diagnozi stalno prebivališče v Republiki Sloveniji. Dodatna metodološka pojasnila so na voljo na spletnem portalu http://www.slora.si .	Cancer incidence
	Umrljivost za rakom	Z umrljivostjo izrazimo absolutno število vseh umrlih zaradi raka v točno določeni populaciji v enem koledarskem letu.	V program SLORA podatke o umrlih posreduje NIJZ. Možna so malenkostna odstopanja med uradnim številom umrlih in izpisi programa SLORA. Vzroki za odstopanja so pojasnjeni na spletnem portalu http://www.slora.si .	Cancer mortality
	Prevalenca raka	Prevalenca raka pomeni število vseh bolnikov z rakom v točno določeni populaciji, ki so bili živi na izbrani datum (zadnji dan v koledarskem letu), ne glede na to, kdaj so zboleli.	Celotna prevalenca obsega vse bolnike, ne glede na to, kako dolgo pred datumom izračuna so zboleli. Delna prevalenca šteje samo bolnike, ki so zboleli v določenem obdobju, npr. 1, 5 ali 10 let pred datumom, na katerega računamo. Nekateri bolniki zbolijo za več kot eno rakavo boleznijo, zato je vsota prevalenc bolnikov po posameznih vrstah raka večja kot skupna prevalenca, pri kateri štejemo samo bolnike ne glede na število posameznih rakavih bolezni. Več na spletnem portalu http://www.slora.si .	Cancer prevalence
RRRS	Register raka Republike Slovenije	Register raka RS je eden najstarejših populacijskih registrov v Evropi, katerega namen je zbiranje in obdelava podatkov o vseh novih primerih raka in preživetju bolnikov z rakom.	RRRS je bil ustanovljen leta 1950 na Onkološkem inštitutu Ljubljana (OI LJ). Ena od stalnih oblik vračanja obdelanih podatkov so letna poročila Rak v Sloveniji. Novejši letniki so dostopni na spletni strani OI LJ: http://www.onko-i.si .	Slovenian Cancer Registry
SLORA	Spletna stran SLORA	SLORA je spletna stran z epidemiološkimi podatki o raku v	Ob 60-letnici je RRRS uvedel novost – interaktivno spletišče z imenom SLORA, dostopno na: http://www.slora.si . Ime izhaja iz začetnih črk besed 'Slovenija in rak'.	SLORA web page

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
		Sloveniji in dostopom do podatkovnih zbirk o raku po svetu.	To je spletna aplikacija za neposreden dostop do podatkov iz baze RRRS, ki uporabniku omogoča priklic zbranih podatkov iz baze 'na klik'. Rezultati poizvedbe se prikažejo v grafični in tabelarični obliki. SLORA je interaktivno spletišče s sprotno posodobitvijo podatkov, zato je treba ob citiranju vira podatkov navesti datum poizvedbe.	
GS	Groba incidenčna/umrljivostna stopnja raka	Groba incidenčna/umrljivostna stopnja raka je razmerje med številom novih primerov raka/umrlih za rakom v koledarskem letu in številom prebivalcev v istem letu, pomnoženo s 100.000.	Groba incidenčna/umrljivostna stopnja raka = (število novih primerov raka/umrlih za rakom x 100.000) / število prebivalcev	Crude cancer incidence/mortality rate
SSS	Starostno standardizirana stopnja incidence/umrljivosti	Starostno standardizirana stopnja je teoretična stopnja, pri kateri predpostavimo, da je starostna struktura opazovane populacije taka kot v standardni populaciji – pove nam torej, kakšna bi bila groba stopnja v opazovani populaciji, če bi bila starostna struktura te populacije enaka, kot je v standardni populaciji. Uporabljamo jo, če analiziramo incidenco/umrljivost v daljšem časovnem obdobju (če se starostna struktura prebivalstva v času spreminja) ali če incidenco/umrljivost primerjamo med populacijami z različno starostno strukturo.	V programu SLORA je uporabljena neposredna metoda starostne standardizacije. Starostno standardizirane stopnje (SSS) se pri tej metodi izračunajo po formuli: $SSS = \sum_{i=1}^{17} S_i * \frac{N_i}{P_i}$ kjer je N = podatek o številu primerov v opazovani populaciji (incidenca), P = podatek o številu prebivalcev v opazovani populaciji, S = podatek o številu prebivalcev v standardni populaciji in i = 5-letna starostna skupina. Če se določen rak pojavlja samo pri enem spolu, starostno standardizirana stopnja pri izračunu za oba spola skupaj ni prikazana. Pri izračunu SSS se uporablja Evropska standardna populacija (ESP) Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 1976 (100.000 prebivalcev, razdeljenih po petletnih starostnih skupinah, razen delitve 0–5 let na 0 let, 1–4 let starosti, enotno za oba spola).	Age-standardized rate
	Starostno specifična incidenčna/umrljivostna stopnja raka	Starostno specifična incidenčna/umrljivostna stopnja raka je razmerje med številom novih primerov raka/umrlih za rakom pri osebah določene starosti v koledarskem letu in številom prebivalstva enake starosti sredi istega leta na določenem območju, pomnoženo s 100.000.	Starostno specifična incidenčna/umrljivostna stopnja raka = (število novih primerov raka/umrlih za rakom v določeni starostni skupini x 100.000) / število prebivalcev v isti starostni skupini	Age-specific cancer incidence/mortality rate

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
	Čisto preživetje	<p>Relativno in čisto preživetje se izračunata s statističnim primerjanjem opazovanega preživetja proučevane skupine bolnikov in preživetjem, ki ga glede na spol in starost v določenem obdobju pričakujemo v celotni populaciji, iz katere prihajajo bolniki (t.i. pričakovano preživetje).</p>	<p>Pričakovano preživetje se izračuna na podlagi podatkov o splošni umrljivosti, ki se v obliki tablic umrljivosti za posamezno državo rutinsko objavljajo v okviru demografske statistike; za naše izračune so uporabljene slovenske letne popolne momentne tablice umrljivosti. Od leta 2014 naprej v prikazujemo čisto preživetje izračunano po metodi Pohar-Perme, do takrat pa smo prikazovali relativno preživetje izračunano po metodi Ederer-II. Za izračun je uporabljena knjižnica relsurv v programskem paketu R. Več na spletni strani OI LJ: http://www.onko-i.si/rrs.</p> <p>Ta metoda ni enaka tisti za prikaz relativnega preživetja na spletišču SLORA. Podrobnejša metodološka pojasnila so na http://www.slora.si.</p>	Net survival

SEZNAM SLIK

2.4.2 Slika 1: Odstotni delež incidence vseh rakov po starostnih skupinah, Slovenija, 2019.....	2
2.4.2 Slika 2: Groba incidenčna in umrljivostna stopnja raka po spolu s povprečno letno spremembo ¹⁾ za zadnjih 10 let, Slovenija, 1985–2019	4
2.4.2 Slika 3: Starostno standardizirana umrljivostna stopnja raka , Slovenija in EU, 1985–2019	4
2.4.2 Slika 4: Najpogostejše lokacije raka po spolu, Slovenija, 2019	5
2.4.2 Slika 5: Petletno čisto preživetje (s 95 % intervalom zaupanja) bolnikov z rakom po lokaciji in spolu, Slovenija, 2015–2019	12
2.4.2 Slika 6: Ocenjena incidenca in umrljivost zaradi raka , Slovenija in EU, 2020	15
2.4.2 Slika 7: Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – SKUPAJ , Slovenija in EU, 2020.....	16
2.4.2 Slika 8: Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – MOŠKI , Slovenija in EU, 2020.....	17
2.4.2 Slika 9: Ocenjena starostno standardizirana incidenčna stopnja raka pljuč – ŽENSKE , Slovenija in EU, 2020.....	17

SEZNAM TABEL

2.4.2 Tabela 1: Breme raka , Slovenija, 2019	2
2.4.2 Tabela 2: Incidenca raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019.....	6
2.4.2 Tabela 3: Groba in starostno specifična incidenčna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019	7
2.4.2 Tabela 4: Starostno standardizirana incidenčna stopnja raka po spolu in najpogostejših lokacijah, Slovenija, 2010–2019	8
2.4.2 Tabela 5: Umrli zaradi raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019	9
2.4.2 Tabela 6: Groba in starostno specifična umrljivostna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in starostnih skupinah, Slovenija, 2019	10
2.4.2 Tabela 7: Prevalenca raka po izbrani primarni lokaciji in spolu, Slovenija, 31. 12. 2019	11
2.4.2 Tabela 8: Starostno standardizirana incidenčna stopnja raka po izbranih lokacijah, spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2019.....	13
2.4.2 Tabela 9: Incidenca raka po izbranih lokacijah, spolu in statističnih regijah, Slovenija, 2019.....	14